

Ι Σ Π Α Ν Ι Α

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐπέστρεψα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἁμυνῶν μεταξὺ τοῦ Γονζάλου τῆς Κορόυθης καὶ τῶν Ἰσπανῶν στρατηγῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν κακεντρεχεῖς συγκρίσεις, τὰς ὁποίας ὕψιστα συμφέροντα τοῦ κρατοῦς, ὅπως λέγουσιν εἰς τὰς τραγωδίας, μοῦ ἀπαγορεύουν νὰ ἀναφέρω.

Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ἐκεῖνο ἐβλεπον καθ' ἑκάστην καὶ ἀπὸ ἐν νέον. Εἶχον ἔλθει πολλοὶ φοιτηταὶ ἐκ Μαλάγας καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων τῆς Ἀνδαλουσίας διὰ νὰ δώσουν διδακτορικὰς ἐξετάσεις ἐν Γρανάδα, εἴτε διότι ἐνταῦθα ἦσαν ἐπιεικέστεροι οἱ καθηγηταί, εἴτε δι' ἄλλον λόγον. Ἐγευματικὸν πάντες εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν. Πρωῖαν τινα, εἰς τὸ πρόγευμα, εἰς τούτων, νεανίας ὀλίγον τι μεγαλειότερος τῶν εἰκοσι ἐτῶν, μὰς ἀνήγγειλεν ὅτι εἰς τὰς δύο μετὰ μεσημβρίαν ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ ἐξετάσεις εἰς τὸ κανονικὸν δίκαιον καὶ ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἦτο πολὺ βέβαιος περὶ τῆς τύχης του, ἀπεφάσισε νὰ πῇ ἐν ποτήριον οἶνου, διὰ νὰ δροσίῃ τὰς πηγὰς τῆς εὐγλωττίας. Μὴ ὦν συνειθισμένος νὰ πῖνῃ ἄκρατον οἶνον, διέπραξε τὴν ἀφροσύνην νὰ κενώσῃ ἀπνευστί ἐν ποτήριον οἶνου τοῦ Ξερέε. Τὸ πρόσωπόν του μετεβλήθη εἰς τὴν στιγμὴν κατὰ τράπον τῶσεν παρὰδοξον, ὥστε ἐὰν δὲν εἶχον ἰδῇ τὴν μεταβολὴν διὰ τῶν ἰδίων μου ὀφθαλμῶν, δὲν θὰ ἐπίστευον ὅτι ἦτο τὸ ἴδιον πρόσωπον!

— Φθάνει τώρα! τοῦ ἐφώναξαν οἱ φίλοι του.

Ἄλλ' ὁ νέος γενόμενος αἰφνὴς ρωμαλέος καὶ πολυήρως ἐξετόξευσε κατὰ τῶν συντρόφων του βλέμμα οἴκτου καὶ διέταξε διὰ μεγαλοπρεποῦς κινήσεως τὸν ὑπνέτην νὰ γεμίσῃ ἐκ νέου τὸ ποτήριόν του.

— Θὰ μεθύσῃς! τῷ εἶπον.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἐκένωσε τὸ δεύτερον ποτήριον.

Τότε τὸν κατέλαβεν ἀκατάσχετος φλυαρία. Εἰς τὴν τράπεζαν ἦσαν περὶ τοὺς εἰκοσι δαιτημόνες, ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν ἀπηύθυνε πρὸς πάντας τὸν λόγον καὶ ἔκαμε χιλίας ἀποκαλύψεις ἐπὶ τοῦ παρελθόντος βίου του καὶ ἐπὶ τῶν περὶ τοῦ μέλλοντος σχεδίων του. Εἶπεν ὅτι κατήγετο ἐκ Κάλικας, ὅτι εἶχεν ἐτήσιον εἰσόδημα ἐξ ὀκτὼ χιλιάδων δραχμῶν καὶ ἤθελε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ διπλωματικὸν σταδίον, διότι μὲ τὸ εἰσόδημα ἐκεῖνο, προστιθεμένης καὶ τῆς μικρᾶς ποσότητος, τὴν ὁποίαν θὰ τῷ ἄφινεν εἰς θεῖός του, ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὴν καλλιτέραν φιγούραν ὅπουδῆποτε ὅτι εἶχεν ἀποφασίσει νὰ νυμφευθῇ ἐν ἡλικίᾳ τριακοντα ἐτῶν καὶ νὰ πάρῃ μίαν γυναικα ὑψηλὴν, ὡς αὐτόν, διότι, κατὰ τὴν γνώμην του, ἡ σύζυγος πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ ἴδιον ἀνάστημα τοῦ συζύγου ὅτι ὅταν ἦτο παιδίον εἶχεν ἐρωτευθῇ τὴν κόρην ἐνὸς Ἀμερικανοῦ προξένου, ὠραίαν ὡς ἄνθος, ἀλλ' ἔχουσιν ὀπισθεν τοῦ ὠτίου ἐν κόκκινον μπάλωμα, τὸ ὁποῖον τὴν ἐχαλοῦσε, μολονότι εἴξευρε νὰ τὸ κρύπτῃ ἐπιμελῶς μὲ τὴν καλύπτραν, καὶ μὰς ἐδείκνυε μὲ τὸ χεῖρόμακτρον τίνι τρόπῳ τὸ ἐκρυπτεν ὅτι ὁ Δὸν Ἀμεδαῖος ἦτο ἄνθρωπος πολὺ ἀπλοῦς διὰ νὰ δυνηθῇ ἐπιτυχῶς νὰ κυβερνήσῃ τὴν Ἰσπανίαν ὅτι μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ Ζερίλλα καὶ τοῦ ποιητοῦ Ἐσπρονσέδα αὐτὸς εἶχε προτιμῆσαι πάντοτε τὸν Ἐσπρονσέδα ὅτι ἡ παραχώρησις τῆς Κούδας εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἦτο μία ἀνοησία ὅτι τὰς ἐξετάσεις του εἰς τὸ κανονικὸν δίκαιον ἐν τὰς ἐλογαρίαζε διὰ τίποτε καὶ ὅτι ἤθελε νὰ πῇ ἀκόμη ἄλλα τέσσαρα δάκτυλα οἶνου τοῦ Ξερέε, ὅστις ἦτο ὁ πρῶτος εἰς τῆς Εὐρώπης.

Ἐπὶ τὸ τρίτον ποτήριον παρὰ τὰς καλὰς συμβουλὰς καὶ

τὰς ἀποτροπὰς τῶν φίλων του, καὶ ἀφ' οὗ ἐφλυαρησεν ἀκόμη ἐπ' ὀλίγον ἐν τῷ μέσῳ τῶν γελωτῶν τοῦ ἀκροατηρίου, αἰφνὴς ἐσιώπησε, προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τινος κυρίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπέναντί του, ἐγκμήλωσε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπεκοιμήθη. Ἐγὼ ἐνόμισα ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν θὰ προσήρχετο εἰς τὰς ἐξετάσεις, ἀλλ' ἠπατήθη. Μετὰ μίαν ὥραν τὸν ἐξύπνησαν, ἀνῆλθε νὰ πλύνῃ τὸ πρόσωπόν του, ἔτρεξεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μὲ νυσταλέα ὄμματα, ἔωκεν ἐξετάσεις καὶ ἐπέτυχε πρὸς μεγαλειτέραν δόξαν τοῦ οἴνου τοῦ Ξερέε καὶ τῆς Ἰσπανικῆς διπλωματίας.

Τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας κατηνάλωσα εἰς ἐπισκέψεις τῶν μνημείων, ἢ διὰ νὰ εἶπω καλλίον, τῶν ἐρείπειων τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἅτινα, πλὴν τῆς Ἀλάμβρας καὶ τοῦ Γενεραλίου, πιστοποιοῦσι τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα τῆς Γρανάδας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γρανάδα ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος προμαχὼν τοῦ Ἰσλάμ, εἶνε ἡ μόνη πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἥτις διεφυλάξε περισσότερας ἀναμνήσεις αὐτῆς.

Ἐπὶ τοῦ λόφου ὅστις καλεῖται Dinadamar (πηγὴ τῶν δακρύων), φαίνονται ἀκόμη τὰ ἐρείπια τεσσάρων πύργων, οἵτινες ὑφύοντο ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν μεγάλης δεξαμενῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας συνέρρεον ἀπὸ τῆς Σειράς τὰ ὕδατα, ἅτινα ἐχρησίμευον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τῆς πόλεως.

Ἐκεῖ ὑπῆρχον λουτρά, κήποι καὶ ἐπαυλεις, ὧν οὐδὲ ἕως σώζεται πλέον, ἐκεῖθεν δὲ ἠδύνατό τις νὰ περιβάλῃ δι' ἐνὸς βλέμματος τὴν πόλιν μὲ τοὺς μιναρέδες τῆς μὲ τὰ δώματά της, μὲ τὰ τσαμιά της τὰ λευκὰ μεταξὺ τῶν φοινίκων καὶ τῶν κυπαρίσσω. Ἐκεῖ πλησίον φαίνεται ἀκόμη μία πύλη ἀρχαίη, καλουμένη Πύλη τῆς Ἑλβίας, καὶ σχηματιζομένη ὑπὸ μεγάλης ἀψίδος μετ' ἐπάλλεων. Περαιτέρω ἐρείπια ἀνακτόρων Καλιφῶν. Πλησίον τοῦ περιπάτου τῆς Ἀλαμέδας, εἰς πύργος τετραγώνος, περιέχων μίαν αἶθυσαν στολισμένην μὲ τὰς συνήθεις ἀραβικὰς ἐπιγραφάς. Παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου Δομίνκου, λείψανα κήπων καὶ ἀνακτόρων, ἄλλοτε ἡνωμένων μετὰ τῆς Ἀλάμβρας δι' ὑπογείων ὁδῶν. Ἐντὸς τῆς πόλεως, ἡ Ἀλκαίσερια, ἀραβικὴ ἀγορὰ σχεδὸν θθικτος, σχηματιζομένη ἀπὸ μερικοὺς δρομίσκους εὐθεῖς καὶ στενοὺς ὡς διαδρόμους, ἔχοντας ἐκατέρωθεν δύο σειρὰς μαγαζίων, τὴν μίαν ἡνωμένην μετὰ τῆς ἄλλης, αἵτινες παρέχουσι παραδοξὸν ὄψιν ἀσιατικῆς ἀγορᾶς. Τέλος δὲ εἶνε δυνατόν νὰ κάμῃ τις ἐν βῆμα εἰς τὴν Γρανάδαν χωρὶς νὰ συναντήσῃ μίαν ἀψίδα, ἐν ἀραβούργημα, ἓνα σπύλον, ἓνα σωρὸν λίθων ὅστις νὰ μὴ ἀναμνηστικὴ τὸ φάνταστικόν της παρελθόν, παρελθὸν ἀληθὲς Σουλτάνας.

Ποσάκις περιεπλανήθην εἰς τὰς σκοτίας ἐκείνας ὁδούς, κατὰ τὰς θερμότερας ὥρας τῆς ἡμέρας, ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον, χωρὶς νὰ συναντήσω ψυχὴν ζώσαν!

Ὅπως εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἀνδαλουσίας, οὕτω καὶ ἐν Γρανάδᾳ, οἱ ἄνθρωποι δὲν ζῶσι παρὰ τὴν νύκτα τὴν νύκτα ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν φυλακισιν τῆς ἡμέρας, συναθροίζονται καὶ ἀναμειγνύονται εἰς τοὺς δημοσίους περιπάτους μὲ τὴν βίαν καὶ τὴν ὁρμὴν πλήθους ἀνθρώπων ὧν τὸ ἡμισυ ζητεῖ τὸ ἄλλο ἡμισυ διὰ κατεπειγούσας ὑποθέσεις. Τὸ πυκνότερον πλήθος εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀλαμέδα, καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἐσπέρας μου διηρχόμην εἰς τὴν Ἀλαμέδα μὲ τὸν Γογγόραν ὅστις μοῦ ὠμίλει περὶ ἀραβικῶν μνημείων, μὲ ἓνα δημοσιογράφον ὅστις μοῦ ὠμίλει περὶ πολιτικῆς, μὲ ἓνα ἄλλον

νέον ὅστις μοῦ ὁμίλει περὶ γυναικῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς ὁμοῦ.

Ἐὰν ἤθελον νὰ εἶπω τι περὶ τοῦ λαοῦ τῆς Γρανάδας, θὰ εὐρισκόμεν ἑν ἀμυχανίᾳ διότι δὲν τὸν εἶδον. Τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς δὲν συνήντων οὐδένα, τὴν νύκτα δὲν διεκρίνον, τὰ θέατρα δὲν εἰργάζοντο, ὅταν ἡδυνάμην νὰ εὕρω κανένα εἰς τὴν πόλιν περιεπλανώμεν εἰς τὰς αἰθούσας ἢ εἰς τὰς δειρροστοιχίας τῆς Ἀλάμπρας, ἔπειτα δὲ ἔπρεπε νὰ ἴδω τόσα πράγματα εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ ὅποιον ἐκ τῶν προτέρων εἶχον ὀρίσει, ὥστε οὐδὲ στιγμὴ ἐπερίσσειε διὰ ν' ἀρχίσω συνομιλίας, ὅπως ἔκαμνον εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τὰ καφωρεῖα μετὰ τοὺς ἀστους τοὺς ὁποίους συνήντων.

Ἄλλ' ὡς εἰμαθον παρ' ἀνθρώπων δυναμένων νὰ γνωρίζωσι καλῶς, ὁ λαὸς τῆς Γρανάδας δὲν χαίρει καλὴν ὑπόληψιν ἐν Ἰσπανίᾳ. Λέγεται ὅτι εἶνε κακεντρεχὴς, βίαιος, ἐκδικητικὸς, μαχαροβγάλτης, ὅπερ ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῶν χρονικῶν τῶν ἐφημερίδων καὶ δὲν λέγεται, ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν Γρανάδαν ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶνε πολὺ κατωτέρα ἢ εἰς τὴν Σεβίλλην καὶ εἰς ἄλλας ἰσπανικὰς πόλεις μικροτέρως ἀκόμη ἀξίας· καὶ ὅτι ἐν γένει ὅλα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται γὰρ γίνεσθαι ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἀπὸ τὴν γῆν, ἥτις ἐντούτοις παράγει ἀρκετὰ, πηγαίνουν πολὺ κακὰ εἴτε ἀπὸ ἀναλγησιᾶν, εἴτε ἀπὸ ἀμαθείαν, εἴτε ἀπὸ ἀταξίαν.

Ἡ Γρανάδα δὲν ἐνοῦται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετὰ καμμίαν σπουδαίαν πόλιν, ζῇ μόνη, ἐν τῷ μέσῳ τῶν κήπων τῆς, ἐν τῷ τῆς ζώνης τῶν ὁρέων τῆς, εὐχαριστημένη διὰ τοὺς κάρπους τοὺς ὁποίους τῇ παρέχει ἡ γῆ τῆς βαρυκαλιζομένης ἡδέως ἐν τῇ κενοδοσίᾳ τῆς καλλονῆς τῆς καὶ ἐν τῇ ἀλκίζοντι τῆς ἱστορίας τῆς, διαγούσα ἐν ἀργίᾳ, κοιμωμένη, οὐνειροπολοῦσα καὶ εὐχαριστουμένη ν' ἀπαντᾷ μετ' ἐν χάσματι εἰς πάντα ὅστις ἤθελε τὴν ἐπιπλήξει διὰ τὴν καταστασίαν τῆς: — Ἐγὼ εἶδον εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸν ζωγράφον Ἀλόνσον Κάνον, τὸν ποιητὴν Λουδοβίκον Λέοντα, τὸν ἱστορικὸν Φερδινάνδον δὲλ Καστίλιον, τὸν ἱεροκήρυκα Λουδοβίκον τῆς Γρανάδας, τὸν ὑπουργὸν Μαρτίνεθ δὲλλα Ρόζα, ἀπέτισα τὴν ὀφειλὴν μου ἄφετέ με ἐν εἰρήνῃ — ἥτις εἶνε ἡ ἀπάντησις ὅλων σχεδὸν τῶν μεσημβρινῶν πόλεων τῆς Ἰσπανίας, περισσότερον ὠραίων φεῦ! ἢ φρονίμων καὶ ἐργατικῶν, καὶ περισσότερον ἀλκίζοντων ἢ πολιτισμένων. Ἀ! ὁ ἴδων αὐτὰς δὲν κουράζεται ἀνακράζων: «Κρίμα!»

— Τώρα ὅπου εἶδατε ὅλα τὰ θαύματα τῆς ἀραβικῆς τέχνης καὶ τῆς τροπικῆς βλαστήσεως, ὑπολείπετε νὰ ἴδετε διὰ νὰ εἰσπορήτε νὰ λέγετε ὅτι γνωρίζετε τὴν Γρανάδαν, τὸ προάστειον τοῦ Ἀλμπαισίν. Ἐτοιμάσατε τὴν κάρδιαν σας διὰ κόσμον νέον. Θέσατε καλῶς τὴν χεῖρα σας ἐπὶ τοῦ βιβλίου καὶ ἀκολουθήτε με.

Αὐτὰ μοῦ εἶπεν ὁ Γογγόρας τὴν τελευταίαν ἐσπέραν τῆς ἐν Γρανάδᾳ διαμονῆς μου. Ἦτο μαζὶ μας εἰς δημοσιογράφος δημοκρατικὸς ὀνόματι Μελκίωρρε Ἀλμπάγκο, ζευθυντὴς τῆς Ἰθάκας, νέος εὐγενὴς καὶ συμπαθητικὸς. Διὰ νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ εἰθυσίασε τὸ γεῦμά του καὶ ἐν κύριον ἔθρονον τὸ ὅποιον ἐσχεδιάζεν ἀπὸ τῆς πρωίας. Ἐκινήσαμεν, ἐφθάσαμεν μέχρι τῆς πλατείας τῆς Συνεντευξέως. Ἐκεῖ ὁ Γογγόρας μοῦ εἶδεξε μίαν στενὴν καὶ σκολιάν ὁδόν, ἡ ὁποία ἀνέρχεται ἐπὶ τινος λόφου καὶ μοῦ εἶπεν:

— Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ Ἀλμπαισίν.

Καὶ ὁ κύριος Μελκίωρρε ἐγγίζων μίαν οἰκίαν μετὰ τὴν ῥάβδον τοῦ προσέθεσεν:

— Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ δικαιοδοσία τῆς δημοκρατίας.

Διεσχίσσαμεν τὸν δρομίσκον, εἰσῆλθοντες εἰς δευτέρον καὶ ἀκολουθῶντες εἰς τρίτον τοιοῦτον, πάντοτε ἀνερχόμενοι, χωρὶς νὰ ἴδω τίποτε ἐκτακτον, ὅσον καὶ ἂν παρετήρουν περιέργως πανταχοῦ. Δρόμοι στενοί, οἰκίαι πενιχραί, γραῖαι κοιμώμεναι ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῶν θυρῶν, μητέρες ψειρίζουσαι παιδία, σκύλοι χασιμώμενοι, πετεινοὶ λαλοῦντες, παῖδες τρέχοντες καὶ κραυγάζοντες, καὶ ἄλλα πράγματα τὰ ὁποῖα βλέπει τις

εἰς ὅλα τὰ προάστεια· τίποτε περισσότερον. Μόνον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐφ' ὅσον ἀνηρχόμεθα, ἡ ὄψις τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων μετεβάλλετο. Αἱ στέγαι χαμηλότεραι, τὰ παράθυρα ἀρχιότερα, αἱ θύραι μικρότεραι, οἱ κάτοικοι μᾶλλον ρακένδυτοι. Ἐν τῷ μέσῳ ἐκάστης ὁδοῦ ἔτρεχεν ἑν ρυάκιον ἐντὸς λιθοκτιστοῦ κοίτης κατὰ τὸν ἀραβικὸν τρόπον, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῶν θυρῶν καὶ ἐπὶ τῶν παραθύρων ἐφαίνοντο λείψανα ἀραβουργημάτων καὶ τεμάχια μικρῶν στύλων· εἰς τὰς γωνίας τῶν πλατειῶν κρῆναι καὶ φρέατα τῆς ἐποχῆς τῆς δυναστείας τῶν Μαύρων. Κάθε ἐκατὸν βήματα, τὰ ὁποῖα ἐκάμνομεν, ἐνόμιζον ὅτι ὠπισθοδρομοῦμεν κατὰ πεντήκοντα ἔτη πρὸς τοὺς καιροὺς τῶν Καλιφῶν. Οἱ σύντροφοί μου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετ' ὅθουν μετὰ τὸν ἀγγώνα λέγοντες:

— Κυττάξτε ἐκεῖνην τὴν γραῖαν.

— Κυττάξτε ἐκεῖνην τὴν κόρην.

— Κυττάξτε ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα.

Καὶ ἐγὼ παρετήρουν καὶ ἡρώτων:

— Τί ἄνθρωποι εἶνε αὗτοί;

Ἐὰν εὐρισκόμεν ἐκεῖ αἰφνιδίως, θὰ ἐπίστευον βλέπων τοὺς ἄνδρας ἐκείνους καὶ ἐκεῖνας τὰς γυναῖκας, ὅτι ἤμην εἰς τι χωρίον τῆς Ἀφρικῆς· τὸσον τὰ πρόσωπα, ἡ ἐνδυμασία, ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκινούντο, ὁμίλουν καὶ ἐκύτταζον, εἰς τὸσον μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς Γρανάδας, διέφερον ἀπὸ ὅ,τι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης εἶχον ἰδῆ. Εἰς κάθε καμπὴν ἐσταμάτων καὶ παρετήρουν κατὰ πρόσωπον τοὺς συνοδοὺς μου, αὐτοὶ δὲ μοῦ ἔλεγον:

— Αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε· ἐδῶ εἰμθα εἰς τὸ πολιτισμένον μέρος τοῦ Ἀλμπαισίν· αὐτὴ εἶνε ἡ παρισινὴ συνοικία τοῦ προαστείου· ἄς προχωρήσωμεν.

Ἐπροχωρήσαμεν· οἱ δρόμοι ὁμοιάζον μετὰ κοίτας χειμάρρων, μετὰ ἀτραπούς χαλαροῦσας ἐπὶ βράχων, πλήρεις ὑψωμάτων, λάκκων, ρηγμάτων, πετρῶν· τινὲς ἐκ τούτων ἀπότομοι ὥστε νὰ μὴ δύναται οὔτε ἡμίονος νὰ ἀνέλθῃ· ἄλλοι στενοὶ τὸσον, ὥστε μόλις καὶ μετὰ βίας νὰ διέρχεται εἰς ἄνθρωπος· ἄλλοι πληρεῖς χόρτου καὶ ἔρμους, ὅλοι δὲ μετὰ ξηρὰν, ἀγρίαν, παράδοξον εἶψιν.

Περιεπλανήθημεν εἰς λαβύρινθον δρομίσκων, διερχόμενοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ μεγάλῃν τινὰ ἀραβικὴν ἀψίδα ἢ δι' ἄλλης τινὸς μικρᾶς πλατείας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ἡ ἀπέραντος κοιλία, τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη καὶ μέρος τῆς πόλεως, καὶ ἐφθάσαμεν ἐπὶ τέλους εἰς ὁδὸν τινὰ μᾶλλον πετρώδη καὶ μᾶλλον στενὴν τῶν ἄλλων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσταθήμεν διὰ νὰ ἀναπνεύσωμεν.

— Ἐδῶ, μοῦ εἶπεν ὁ Γογγόρας, ἀρχίζει τὸ καθυτὸ Ἀλμπαισίν. Κυττάξτε τὴν οἰκίαν αὐτήν!

Ἐκύτταξα, ἦτο μίαν οἰκίαν χαμηλὴν, καπνισμένην, ἡμιερειπωμένην, μετὰ μίαν θύραν ἥτις ἐφαίνετο ὡς τὸ παράθυρον ἐνὸς ὑπογείου, πρὸ τῆς ὁποίας ἐκινεῖτο ὑπὸ σωρείαν ρακῶν, θροισμα τι ἢ μᾶλλον σωρὸς τῆς γραῖων καὶ παιδιῶν, ἅτινα ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει μας ἤγειραν τοὺς νυσταλέους ὀφθαλμούς των καὶ μετὰ τὰς λιποσάρχους χεῖρας των ἀνῆρσαν ἀπὸ τὸ κατώφλιον δὲν εἰς εὐρὴν ὁποίας ἀκαθαρσίας, αἵτινες ἡμυπόδιζον τὴν ὁδόν.

— Εἰσέλθωμεν, εἶπεν ὁ φίλος μου.

— Νὰ εἰσέλθωμεν; ἠρώτησα.

Ἐὰν μοῦ ἔλεγον ὅτι ἐκεῖ μέσῃ ἦτο τι ὅμιον μετὰ τὴν περιώνυμον Αὐλὴν τῶν Θουμάτων, τὴν ὁποίαν περιέγραφεν ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ τὸ πιστεύσω. Οὐδενίᾳ θύρᾳ μοῦ εἶχε ποτε εἰπῇ ἐπιβλητικώτερον ἐκείνης: — Ἀπομακρύνθητι. — Δὲν θὰ ἡδυνάμην νὰ εὕρω καλλιτέραν παρομοίωσιν ἢ τὸ στόμα πελωρίας τινὸς γραῖας μαγίσσης, ἐκπέμπον δυσώδη πνοὴν πλήρη λοιμωδῶν μiasμάτων. Ἄλλ' ἔλαβον θάρρος καὶ εἰσῆλθον.

(Ἐπεται συνέχεια).

Π. Α. ΒΑΛΒΗΣ